Vesely, Frantisek
Masaryk, jeho zivot
a dilo

DB
217
M3V45

MASARYK,
EHO ŽIVOT A DÍLO.

NAPSAL

J. U. DR. FRANTIŠEK VESELÝ.

1918.

NÁKLADEM GUSTAVA DUBSKÉHO
V PRAZE.

Za 2 K kromě drah. přirážky.

Dr. Karel. Fröder

MASARYK,

JEHO ŽIVOT A DÍLO

NAPSAL

JUDR. FRANTIŠEK VESELÝ.

MICROFILMED BY
UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY
MASTER NEGATIVE NO.:
94055

1918.
NÁKLADEM GUSTAVA DUBSKÉHO
V PRAZE.

LIBRARY
MAR 16 1976
UNIVERSITY OF TORONTO

DB
217
M3V45

TISKEM EDV. LESCHINGRA V PRAZE.

Životopis.

Tomáš Masaryk narodil se 7. března 1850 v Hodoníně jako prvorozený syn panského kočího Josefa Masaryka a jeho manželky Terezie, rodilé Kropáčkově. Na místě, kde stával jeho rodný dům, kovárna čp. 121 v Hodoníně, stojí nyní německá dívčí škola obecná a měšťanská. Otec jeho, Josef Masaryk, jako panský služebník byl přidělován do různých dvorů na císařském panství hodonínském, a proto často s rodinou svojí se stěhoval. V roce 1852 byl v Mutěnicích, v roce 1853 v Hodoníně, r. 1856 v Čejkovicích, r. 1858 na Čejči, r. 1859 opět v Čejkovicích a r. 1862 v Hodoníně. Obecnou školu navštěvoval Tomáš nejprve v Hodoníně a pak hlavně v Čejkovicích. V letech 1861 až 1863 byl žákem německé reálky v Hustopečích, z níž mínil jít do ústavu učitelského. Ale počátkem r. 1864 upustili jeho rodiče od myšlenky, aby se Tomáš stal učitelem, a poněvadž se na reálce naučil pěkně psát a kreslit, určili, že se má učit umělému zámečnictví ve Vídni.

Tomáš s novým zaměstnáním byl spokojen, neboť se těšil, že bude dělat umělé práce, a také kožená zástěra se mu líbila. Brzy však spokojenost jeho mizela, neboť úkolem jeho bylo jen, točit klikou u stroje, kterým se vyráběly podkovy na boty. Jiný soudruh dělal dírky do těch podkov. Když pak mu ještě spoluučeň kterýs ukradl knihy, kterými se Tomáš utěšoval, zastesklo se mu a odešel z učení domů, k rodičům, kteří právě bydleli na Čejči. Jejich soused Beneš byl kovářem, a proto šel Tomáš do učení na kovářství. Bylo mu tehdy právě 14 let a měl se učit dva roky, a pak měl jít do Vídně na podkovářský kurs. Kovářství se chlapci líbilo, byl dost silný a nemyslil už na to, že by měl se řemesla sejít. Kdysi nesl dvě putynky vody od studně do kovárny a tu ho zahlédl bývalý jeho učitel z Hustopeče, Ludvík, došel k jeho matce a přemluvil ji, aby chlapce tak nadaného nenechali při řemesle, nýbrž aby ho dali opět na učitelství. To se stalo, a Tomáš praktikoval na učitelství v Čejkovicích. Měl tam vyčkat, až by mu bylo 16 let a mohl jít na učitelský ústav. Vyučoval všem předmětům a vykládal starším hochům i začátky hvězdářství, zejména že slunce se netočí, nýbrž stojí, a země že se kolem něho otáčí. Hoši se pochlubili doma novými vědomostmi, a z toho bylo rozhořčení mezi jejich matkami. Poprvé už tehdy bylo Masarykovi vytčeno, že kazí mládež, a pan děkan mu vzkázal, že se takovým věcem učit nesmí. Jako učitelský praktikant konal Ma-

saryk i funkce pohřební. Při těch mu kaplan kdysi vytkl, že špatně vyslovuje latinská slova. To Masaryka mrzelo a začal se učit latině, při čemž ho přiučoval kaplan. Ten poznal, že hoch je velmi nadaný a poradil mu, aby šel na gymnasium. Tomáš, tehdy patnáctiletý, udělal zkoušku z první třídy na gymnasiu ve Strážnici a šel pak do druhé třídy německého gymnasia v Brně (českého tehdy nebylo).

Šel bez peněz jako chudý student. Matka mu nesla výbavu, peřiny a dva pecny chleba. Bydlel u obuvníka ještě se šesti jinými studenty. Se svým domácím pánem chodil později na socialistické schůze v Brně. Živil se s počátku chlebem a švestkami, později dostal hodiny, přiučoval své spolužáky a tím si opatřoval skrovnou výživu. Tak to šlo až do sexty. — Masaryk měl sice ve škole drobné potyčky s profesory, ale ty mu neublížily, neboť byl výborným studentem (primusem). V sextě oznámil katechetovi P. Matěji Procházkovi, že nebude chodit ke zpovědi. To byla ovšem neslýchaná vzpoura, kterou P. Procházka, jinak ctihodný a šlechetný muž, těžko nesl. Dr. Herben v životopise Masarykově o tom vypravuje: »P. Procházka chápal, že v mladém člověku zuří rozpor mezi rozumem a vírou, a že takový rozpor neléčí se disciplinárním řádem. Nenalezl nic podezřelého v jeho okolí, naopak přesvědčil se znova a znova, že Masaryk je přímý, čestný, pravdomluvný student. Masaryk nebyl atheista, věřil v Boha a byl zbožný, byl

však kacíř. Konečně zavolal si Masaryka ředitel (Hochegger, Němec). Dokazoval mu, že mu působí samé nepříjemnosti. Proč by nemohl jít ke zpovědi? Je to formalita. Musí ji plnit, dokud je žákem. Až bude samostatný, ať si dělá, co chce. Snad si nemyslíte, pravil Masarykovi, že já věřím všem těm popským hokuspokusům? Ale jsem úředník, konám to. — Kdo jedná proti svému přesvědčení, je taškář (po německu to znělo: Schuft)! odpověděl Masaryk.

Ředitel sesínal a vrhl se po Masarykovi, chtěje ho uhodit. Masaryk však nebyl nadarmo Slovák: odskočil, chytil u kamen pohrabáč a postavil se před ředitele: »Neopovažujte se!«

Po této scéně uprostřed školního roku 1869 Masaryk přešel na akademické gymnasium ve Vídni a tam dostudoval i maturoval v roce 1872. Jeho spolužáky tam byli bývalý předseda ministerstva baron Beck a bývalý ministr spravedlnosti dr. Klein.

Zůstal pak ve Vídni i na filosofické fakultě, a studoval nejprve klasickou filologii (dva semestry) a pak filosofii. Upoutal ho řecký filosof Plato a vliv na něho měl také vídeňský filosof Franz Brentano. Také ve Vídni se živil soukromým vyučováním, zejména v rodině policejního presidenta Le Moniera a v rodině gener. rady anglorakouské banky Schlesingera. Po tři semestry byl starostou českého akademického spolku a uměl už tak dobře rusky, že vyučoval ruštině.

V roce 1876 stal se doktorem filosofie. Práci disertační napsal o nesmrtelnosti v učení Platonově. Po doktorátě studoval rok na universitě v Lipsku. Tam za vzdělaním dlela také slečna Charley Garriguová z Brooklyna v Americe. Přilnuli k sobě a v roce 1877 se zasnoubili. Na to odejel Masaryk do Vídně a jeho snoubenka do Ameriky k rodičům.

Roku 1878 dokončil Masaryk svůj habilitační spis o sebevraždě, zadal jej filosofické fakultě vídeňské a pak odejel do Ameriky, kdež slavil sňatek se svojí snoubenkou. Od sňatku toho připojil ke svému jménu po americkém zvyku také rodové jméno své choti Garrigue, a podpisuje se Tomáš Garrigue Masaryk. Tchán Masarykův byl ředitelem banky a zámožným mužem, ale měl 11 dětí, a proto manželé Masarykovi dostali od něho jen skrovný příspěvek. Vychování dětí v rodině Garriguově bylo prosté, puritánské.

Také v roce 1878 ještě těžko Masaryk zápasil o existenci. Obživoval se soukromým vyučováním, a teprve později se stal suplentem na gymnasiu v Leopoldově ve Vídni, ale po několika měsících se suplentury vzdal, nemoha snésti školního byrokratismu, a opět se živil kondicemi. Jeho choť snášela statečně s ním tyto strasti životní.

Habilitace Masarykova na vídeňské universitě byla v roce 1879 schválena a nakladatel Karel Konegen vydal jeho knihu: Der Selbstmord als sociale Massen-

erscheinung der modernen Civilisation (Sebevražda jako hromadný zjev sociální moderní civilisace.) Od té doby měl Masaryk jméno ve světě vědeckém.

Když pak v roce 1881 byla zřízena česká universita v Praze, byl vyzván, aby šel na ni přednášet o filosofii, a o prázdninách 1882 se Masaryk, muž dvaatřicítiletý, přestěhoval do Prahy, byv jmenován mimořádným profesorem na české universitě. Tím počalo jeho působení v Praze a obrodná práce jeho v národním životě českém.

Katolickou církev opustil Masaryk v roce 1878 a vstoupil do evangelické církve reformované. Lihových nápojů nepije a je úplným abstinentem. Život jeho v rodině je velmi šťastný a srdečný, všecky děti jeho k otci velmi lnou.

Veliký vliv na duševní vývoj Masarykův měla jeho choť, jež svým vzděláním, duševní silou a zanícením pro dobro a pokrok byla svému choti vždy oporou v dobách těžkých a posilovala ho v práci jeho.

Kromě r. 1878 při svém sňatku navštívil Masaryk Ameriku ještě v roce 1902 a pak 1907, když tam přednášel na universitě v Chicagu o národech slovanských. Několikrát byl i v Rusku, kdež konal studie a sbíral látku pro svůj spis Rusko a Evropa. Navštívil dvakráte i Lva Nik. Tolstého v Jasné Poljaně.

Masaryk zná většinu jazyků evropských, zejména dokonale mluví anglicky, francouzsky a rusky, a tím

mu bylo umožněno nynější jeho působení za hranicemi, v Americe, v Anglii, ve Francii, v Rusku.

Děti má Masaryk čtyři. Nejstarší syn Herbert, akademický malíř, zemřel 15. března 1915, tedy už za války a za nepřítomnosti otcovy. Úmrtí jeho Masaryka velmi dojalo. Dcera Alice, doktor filosofie, jest profesorkou na lyceu v Holešovicích. Když bylo zahájeno trestní vyšetřování pro velezrádu proti jejímu otci, byla zatčena a dlouho vězněna, nejprve v Praze a pak ve Vídni. V roce 1916 byla z vězení propuštěna a žije nyní se svojí matkou v Praze.

Druhý syn, Jan, vystudoval v Praze gymnasium, pak odejel do Ameriky, kdež byl úředníkem v továrnách, na jaře 1914 vrátil se do Prahy a od r. 1915 koná službu vojenskou jako důstojník vozatajstva.

Nejmladší dcera, Olga, odjela v roce 1914 se svým otcem za hranice, provázela ho po všech jeho cestách, pečovala o jeho zdraví a pomáhala mu ve veliké jeho práci politické. Působení její bude lze ocenit teprve až se nám dostane podrobných zpráv o něm.

Poslancem na říšskou radu byl Masaryk zvolen poprvé v březnu 1891 za národní stranu svobodomyslnou ve skupině měst pošumavských: Písek, Domažlice, Klatovy, Sušice, Strakonice, Horažďovice, Volyň. V r. 1892 byl zvolen i poslancem na zemský sněm, ale obou mandátů se vzdal v září 1893.

Na to v roce 1907 byl zvolen do říšské rady za skupinu měst moravských, Vsetín, Valašské Meziříčí, a při nových volbách v roce 1911 byl za města tato opět vyslán na říšskou radu. V době té byl i několikráte členem rakouské delegace.

Do svého šedesátého roku vydal prof. Masaryk kromě zmíněné už habilitační práce o sebevraždě ještě spisy: Základové konkretné logiky (1885), Slovanské studie (1889), Česká otázka (1895), Karel Havlíček (1896), Jan Hus (1896), Otázka sociální (1898), V boji o náboženství (1904), kromě velmi četných brožur a článků novinářských. V letech 1884 až 1893 redigoval vědecký časopis Athenaeum a od roku 1894 do r. 1914 revue Naši Dobu. Kromě toho byl členem redakce deníku »Času«.

Masarykova práce do r. 1910.

Je radostno sledovat život a práci profesora Masaryka od chvíle, kdy přišel na universitu pražskou a zahloubat se do jeho snažení o zrevolucionování hlav a srdcí českých.

Masaryk přišel k nám v době, kdy národní probuzení naše bylo téměř ukončeno, ale život národní byl rozvrácen, ježto veliký, všecky síly národu zaujavší pokus o dosažení státního práva skončil nepříznivě. Naše poselstvo na říšské radě utvořilo tehdy železný kruh pravice s německými klerikály, na vedení české politiky měla převládající a neblahý vliv šlechta, a ve světě měli jsme pověst zpátečníků. Ve všem veřejném životě našem panovala stagnace, z níž vybujelo neobmezené vlastenecké autoritářství, dusno a mdloba.

Do těchto poměrů přišel do Prahy profesor Masaryk, muž 32letý, před tím od roku 1879 docent filosofie na universitě vídeňské. Přátel ani známých v Praze téměř neměl.

Počátky jeho práce v Praze byly čistě vědecké. Organisoval s četnými spolupracovníky vydávání Athenaea (r. 1883), jež mělo český ruch vědecký sjednotit v nový směr, napsal několik filosofických studií, v roce 1886 dal podnět k vydávání Naučného Slovníku, jehož redakci se postavil v čelo, a horlivě dopisoval o věcech českých do zahraničních listů, které ochotně se zprávám jeho otvíraly.

To byla práce rušná, hlavně organisační, pro níž M. měl vždy zvláštní způsobilost, ale přece nevybočující z klidu vědeckého. Brzo dostalo se mu však křtu ohněm a v roce 1886 klid byl porušen bojem o pravost rukopisu královédvorského a zelenohorského.

V české veřejnosti vzplanul vášnivý boj o pravost památek literárních, šlo o zjištění pravdy v otázce, která byla národu dávno milou, a kterou pokládal za čestnou.

Masaryk stál ve sporu tom na straně vědy a pravdy, zápasil o svobodu badání, o právo volného projevu a zdůvodněného přesvědčení proti úzkoprsému vlastenectví, proti pseudovlastenectví a proti pseudoautoritám. Historik tohoto zápasu praví, že Masaryk vedle Gebauera byl bojovníkem nejen odborným, ale duší celého boje a štítem všech, kdo vůči neslýchanému terorismu se neodvažovali námitky své proti rukopisům královédvorskému a zelenohorskému veřejně podepsati.

To byl první jeho boj o pravdu a vědu, a boj ten mu k jeho práci vědecké přidal i povinnosti nové. Masaryk poznal, že naše poměry politické i sociální jsou nesnesitelny, že křičí po nápravě, a že jest nutno pracovat o jejich ozdravění.

Sotva se utišily boje o rukopisy, Masaryk vstupuje do činné politiky, byv v březnu 1891 zvolen za poslance do říšské rady za skupinu měst pošumavských.

Práce politická zaujala Masaryka úplně a hleděl na politiku jako na vědu. Přinesl do ní bohatý fond vědomostí bystrého ducha a pevné přesvědčení pokrokové. Neshody ve straně mladočeské přiměly Masaryka, že se v září 1893 mandátu vzdal a vrátil se ku práci politické domů. Z činnosti politické však už nikdy neodešel, a v četných přednáškách, politických řečích, v časopisech pracoval o obrození české politiky.

V době té psal »Českou Otázku« a »Naši nynější krisi«, v nichž formuloval požadavky politiky pokrokové a reální. Masaryk jest otcem českého realismu, v němž viděl s počátku slovanskou sebeobžalobu společné viny a nedostatků, protest proti falešnosti mrtvé i živé.

Realismus je pokus znárodnit, socialisovat všecku vědu, učinit ji přístupnou všem vrstvám národa. Odtud úsilí o sociální reformy a práci kulturní. Realismus se stavěl proti upřílišenému historismu v našem životě národním, který hledal základy našeho bytu a národní taktiky v minulosti co možná nejméně známé.

Masaryk vytýkal tehdy, že naši politikové dovedou na př. s nadšením deklamovat, že jsme měli právě ty rukopisy v době, kdy sousedé Němci ještě požívali žaludy, ale že ani jim na um nepřijde, proč jsme nyní proti těm žaludářům tak nepoměrně slabší, právě v těch oborech, které si do minulosti připisujeme.

Realismus žádá střízlivý názor, hledání podstaty věci, nejen slova, nýbrž i skutky, a ve všem pravdu.

Jestliže však Masaryk s počátku nazýval realismus hledáním, sebeobžalobou, po roce 1900 už mu není hledáním, nýbrž vybudováním celého národního programu. Není otázky životní, aby nechával nás bez rady. Původně nechtěl Masaryk, aby realismus vytvořil novou, vlastní stranu, ale když viděl, že ostatní strany české nepřijaly ani obsahu ani methody realismu, založil vlastní stranu politickou.

Chtěl, aby posavadní úzká politika česká se rozšířila na politiku kulturní a usiloval o to, aby český člověk byl vychován po stránce tělesné, rozumové i mravní harmonicky. Jen v kulturním pokroku celého národa viděl zabezpečení naší budoucnosti.

Masaryk se zabýval problémem malého národa, kterýž na pouhé udržení své existence musí věnovat množství energie, jíž národové velcí prospívají obecnému pokroku. Národové malí musí jen vzdělání pokládati za prostředek k sebezachování, ale právě jejich

snahy o vzdělání mají největší překážku v jich malé početnosti.

Přiznává se, že i jeho tísní naše malost, ale proti nářku Kollárovu, že vzdělanost malých národů a národečků sama bývá malicherná a neduživá, že nežije, jen živoří, že malí nárůdkové myslí a cítí takřka jen na polo, projevuje přesvědčení, že mučivá malost našeho národního života je jen dočasná, a že přestane, přestane poznáním a doznáním našich nedostatků; kdo nedostatky ty poznal a pocítil, bude je odstraňovat.

Menší národ koncentrací sil může vyniknout, neběží jen o velikost číselnou, ale o velikost ducha a není nikde psáno, že by národ náš, který kdysi byl v řadě osvětové prvý, měl býti v řadě národů poslední.

Ukazuje na to, že česká reformace je vrcholem nejen historie českého národa, ale historií světa vůbec.

Musíme zase býti ne-li prvými, aspoň mezi prvými, musíme dělat politiku opravdu kulturní, vnitřní, směřující k osvobození ducha i těla, politiku svobodomyslnou, pokrokovou, demokratickou.

Profesor Masaryk nás nutil k přemýšlení, učil nás přemýšlet a odvracel od planého horování a prázdného mluvení.

Věděl, že myslit, myslit opravdu a do všech důsledků, bolí, že je jen málo lidí, kteří to dovedou a že dopracovat se přesvědčení bývá i nepříjemno. Často

člověk, který hledá přesvědčení, se unaví a nemá pak síly a odvahy dopracovat se přesvědčení, a z únavy se stává lhostejným. Lidé lhostejní jsou pak největší nepřátelé svobodného myšlení a lidského pokroku vůbec.

Ku přemýšlení nutila hlavně jeho kritika, literární i politická.

Jemu kritika není projevem nelásky, nýbrž projevem největší úcty a hluboké lásky, a vzorem kritiky je mu Havlíček.

Velký význam přikládá kritice literární, neboť literatura je život, vyjadřuje nejen to, co je v básníku, ale i to, co je v jiných, a proto ukazuje na to, že kritika Havlíčkova byla kritikou celého českého života.

Masaryk klade důraz na široký program kulturní, na vzdělání všeho lidu, obrací nás od vnějšností, povrchnosti do nitra našeho.

Ukazuje, že vnitřní síly je nám potřebí, vzdělání, charakteru.

Jazyk prospívá, když lidé mohutně myslí a cítí, jazyk rozohňuje a šlechtí ten, kdo svým bratřím, kdo světu má co říci.

Hlavní a přední péče naše proto musí být o politiku vnitřní, o mravní a osvětový pokrok společnosti, a tu každý jednotlivec musí začíti sám u sebe, vzdělávat a ušlechťovat sebe, aby celý národ pokročil a se povznesl.

Jak Masaryk rozumí té vnitřní práci, ukázal mnohokráte. Uvedu jen některé doklady.

O Havlíčkovi konal množství přednášek, ježto mu Havlíček je obzvláště milý, ale všude mluvil o myšlenkách Havlíčkových, nekladl tolik váhy na pouhý životopis, nýbrž na jeho ducha. Všímněte si: tolik přednášek, ale nestavěly se Havlíčkovi pomníky, za to vyšly za 44 let po smrti Havlíčkově poprvé jeho úplné sebrané spisy, Masaryk vydal spis o něm, který měl býti politickou čítankou českou, a lidé o Havlíčkovi přemýšleli, dověděli se o jeho myšlenkách, a přestala legenda o jeho radikalismu, která byla u nás vžita, a poznalo se, že Havlíček chtěl politiku rozumnou a poctivou. Masaryk spojil své posluchače duševně s Havlíčkem, vnitřně, ne vnější parádou a slavnostním hlukem, který v duši žádných stop nezanechá.

Stejně v otázce slovanské. Naše slovanství projevovalo se v letech sedmdesátých a osmdesátých nadšeným horováním pro Rusy, pro Srby a pro Bulhary. My studenti jsme tehdy se učili azbuce, zpívali jsme ruskou hymnu, nadšeně mluvili o bafuškovi carovi, sbírali jsme na čestnou šavli jenerálu Černajevovi, nosili jsme srbské čamary a polské konfederatky, v pražských koncertech jsme žádali znova a znova ruskou hymnu, ale o lidu ruském, o myšlenkách ruských spisovatelů, o literatuře ruské, srbské, bulharské atd. věděli jsme pramálo.

V Athenaeu roku 1884 napsal profesor Masaryk: »Neostýchám se povědět, že takovou neznalost Slovanstva, jaká se jeví u nás, sotva kde jinde nalezneme, považím-li, že si hrajeme na šiřitele ideje slovanské. Ze sta našinců ani pět z nás nečerpá z literatur neněmeckých. Část našeho vzdělanstva a spisovatelstva, která sříká se před národem němectví, potajmu jen německé knihy a časopisy čtou.

Když profesor Masaryk r. 1893 počal vydávat Naši Dobu, zahájil ji článkem S. A. Andrejevského O Bratřích Karamazových od Dostojevského, a v Čechách byl úžas. Dostojevský byl u nás mezi horliteli pro myšlenku slovanskou málo znám.

Bratři Karamazovi vůbec nebyli tehdy ještě do češtiny přeloženi a prof. Masarykovi bylo vytýkáno, jako chyba, že píše ve své revue o románě, který je v Čechách docela neznám. Tito kritikové nechápali, že Masarykovi jde o to, aby konečně i k nám uvedl myšlenky velkého ruského spisovatele.

Od té doby se poměry hodně změnily, a k tomu značně přispěl právě Masaryk, který vždy pracoval pro kulturní vzájemnost s národy slovanskými. Duševní život národů slovanských je u nás mnohem známější, hledíme poznat myšlení a kulturní snahy slovanských spisovatelů a lidu, sympatisujeme s pokrokovým snažením mezi nimi, a blízcí jsou nám všichni pokrokoví pracovníci slovanští.

Masaryk nás poučil, že s ruským zpátečníkem, ruským policajtem nemáme duševního spojení, že je nám tak vzdálen, jako cizí.

Nyní teprve, když vnitřní, kulturní snažení nás s ostatními Slovany spojuje, když jejich myšlenky známe a jejich duch k nám proniká, jsou nám Slované a pokrokoví muži mezi nimi dvounásob milí a blízcí, nyní teprve jim rozumíme a jsme jim duševně blízko, nyní mezi nimi a námi jest vnitřní spojení, duševní bratrství.

Masaryk jako dobrý znatel Slovenska poznal, že Slováci trpí mravními nedostatky některých osob, že v nich samých, v jejich životě, v jejich mdlobě mravní jest hodně příčin jejich neúspěchů.

Požádal proto znalce poměrů na Slovensku, aby napsal do Naší Doby upřímné vylíčení vad, které národní život slovenský dusí a hubí, a věda, že články ty způsobí proti pisateli bouři, nepřipustil, aby jméno pisatelovo bylo prozrazeno, ježto by se pozornost odvrátila od věci a vrhla na pisatele, nýbrž stál za jejich obsah sám, jako redaktor.

Bouře přišla, zuřila zle, Masarykovi bylo spíláno, ale od doby té na Slovensku se objevilo úsilí po nápravě, a nový ruch křísil politický život na Slovensku.

Práce pro duševní povznesení lidu českého přivedla Masaryka v přímý boj s klerikalismem. Ma-

saryk nevyhledával této srážky z nějaké libůstky, nýbrž podstoupil ji z nutnosti.

Sám vždy hledal pravdu, jeho vědecké povolání mu ukládalo hledat pravdu, a když dospěl k církvi, která mu kázala prostě věřit, slepě věřit, která nepřipouštěla zkoumání a hledání pravdy, a která pracovala proti povznesení vzdělání lidového, tu nutně došlo k boji.

Masaryk mluvil a psal otevřeně proti církvím a proti tomu, co zejména církev katolická za náboženství prohlašuje.

V české společnosti z toho povstala nechuť, ozývaly se hlasy, aby nebylo hýbáno otázkou náboženskou, jež prý tolik bojů národu našemu způsobila a tolik neštěstí na národ náš přivedla.

Masaryk však zůstal věren svému přesvědčení, stál při poznané pravdě a hlásal ji i dále. Nemohl jinak.

Český liberalismus, česká pohodlnost byly tím vyděšeny. V národě našem, o kterém Jan Amos Komenský napsal, že na něj mezi národy evropskými Kristus nejdříve ráčil shlédnout, vyrvav jej z temnosti Antikristovy, byla naprostá nechuť, odpor ku přemýšlení o náboženství.

Českou společností ovládnul liberalismus, který ve skutečnosti byl indiferentismem, lhostejností, a proti

tomu se Masaryk postavil. Otázce náboženské se nevyhnul, otevřeně hlásal, že katolicismus padá a padl, proto, že jeho soustava byla duchovní a politický absolutismus a centralisace. Z jediného Říma a z jediné osoby papežovy nemohlo celé křesťanství přijímat ve všech věcech duchovních autoritativní rozhodování, a proto celý systém tento se nemohl udržet, padl.

K témuž poznání o katolicismu a církvích jako Masaryk dospěla i před ním celá řada mužů jiných, ale necítili povinnosti vyslovit je jako on. Liberalismus byl záminkou, že se čeští lidé vyhýbali poznání to projevit, ale Masaryk, kterému slova Husova »hledej pravdy, drž pravdu, braň pravdy« nebyla pouhým prázdným heslem, nýbrž příkazem života, nevyhnul se jako jiní otázce náboženské, nýbrž pronesl o ní přímo a otevřeně svoje přesvědčení.

V tom je rozdíl mezi českým liberálem a člověkem pokrokovým.

Lhostejný, pohodlný, trochu i ustrašený liberál se uhne tam, kde by mohl narazit. Člověk pokrokový však se nevyhne, nýbrž postaví se k boji duševnímu, na obranu pravdy. Snaží se předmět sporu pochopit, duševně ovládnout, proniknout a odpůrce svého zbraněmi ducha překonat.

Masaryk nebyl nikdy odpůrcem náboženství, nýbrž člověkem, který nábožensky hluboce cítil, který se zabýval otázkou náboženskou.

Praví výslovně: »Náboženství není odbyto, je odbyto pouze náboženství církevní, je překonán katolicismus, ale nikoli náboženství, já si věc představuji tak: vyvíjí se věda, vyvíjí se umění, vyvíjí se stát, vyvíjí se hospodářství, vyvíjí se lidstvo, národy, fysicky všecko se vyvíjí a vyvíjí se také náboženství.

Masaryk tvrdí také, že ani věda, ani filosofie se nemůže postavit na místo náboženství, a že nemohou ho nahradit, a praví: »Když někdo skroušeně se modlí, nebo obcuje opravdu bohoslužbě, hledá theoretický výklad světa? Ne! Náboženství je žitý procítěný poměr člověka k tomu, čemu říkáme bůh, nebo k celému světu.

Tyto myšlenky Masarykovy o náboženství nutily k novému přemýšlení o náboženství. V době atheismu a náboženské lhostejnosti bylo vystoupení jeho zajisté pozoruhodno. Neuspokojilo však klerikálů, zastanců náboženství ex professo. Klerikálové ho udávali, že je atheistou, že bojuje proti náboženství, že lidu bere víru, že je nepřítelem katolického boha.

Snažili se o to, aby ho odstranili z university, štvali proti němu a od let devadesátých až do nedávna, všecky listy klerikální byly plny útoků na Masaryka, vášnivých, plných nepravdy a často směšných.

S pomocí mocných ochránců svých dosáhli i toho, že Masaryk byl postaven před soud, jsa obžalován ze zločinu rušení náboženství, rouhal prý se bohu. Jeho výtky proti církvím chtěli vyvracet žalářem.

A. M. skutečně 23. května 1906 stál před čtyřčlenným senátem zemského jako trestního soudu v Praze, aby se zodpovídal ze zločinu rušení náboženství.

Temná ruka sáhla po něm, a myslela, že stačí stisknout hrdlo tomu, kdo hlásá obrození náboženství, aby výtky církevnímu náboženství činěné byly odstraněny.

Pokus ten se arci nezdařil. Masaryk sám přednesl soudu svoje přesvědčení o náboženství, obhájce jeho dr. Bouček vyložil, jak pracuje Masaryk o probuzení náboženského smýšlení a cítění, a přečetl část článku dra Waltra Schmidta, který přinesla právě tehdy Christliche Welt, list věnovaný otázkám náboženským, jež vysoce cenila význam Masarykovy práce pro náboženství.

Článek končil slovy:

»a takového muže postaví teď před soud pro rušení náboženství, chtí označit ho za zločince, zbavit ho úřadu, přivést do žaláře pro náboženství, které po celý život hlásal! V Rakousku je to možno! Zde člověk, který náboženství nemá, bude pokládán za křesťana, pokud se bude podrobovat církvi. Ale míti náboženství, přemýšleti o něm, zastávati se ho, může v Rakousku přivésti do žaláře!«

Masaryk zabýval se hluboce a s porozuměním socialismem, tvrdě, že je kusem otázky české, a že po-

litikové čeští musí ji řešiti ve smyslu ideji českých. Jeho kniha »o otázce sociální« byla přeložena do několika cizích jazyků a patří literatuře světové.

Také základ pro řešení otázky sociální nachází v náboženství, a jest přesvědčen, že nemůže být správného socialismu bez základu náboženského. Člověk, to není jen tělo, ale také duše, duše nesmrtelná. Náboženství nevede člověka jen k bohu a k světu, nýbrž také k bližnímu. Láska k bližnímu musí být úsilím nejen politickým, ale také hospodářským a sociálním. Staré přikázání »Nepokradeš«, musíme povýšit na sociální přikázání, být si vědomi v každém okamžiku politické, hospodářské a sociální nerovnosti a pracovat tudíž stále a důsledně k rovnosti. Řešit otázku sociální znamená mu osvětlit a oteplit hlavy a srdce všech, znamená duchu dáti moc nad hmotou, potlačit sebelásku.

Nezůstává pouze při slovech, přednáší dělnictvu, mluví na Kladně k stávkujícím, v době velké stávky, jde v průvodě dělnickém pro všeobecné právo volební, řeční na táborech dělnických, mluví na říšské radě ve prospěch požadavků dělnických, brání sociální demokracii proti útokům buržoasie, a proti vylučování z národa, a kdekoli se mu vyskytne příležitost, jde na pomoc utlačovanému, vykořisťovanému. Láska mu je prací, pracovitostí, energií, žádá lásku energickou, křesťanství svalové. Socialismus žádá spravedlnost, žádá,

aby stát nejen chudinství upravoval, nýbrž aby bídu a nouzi co možná vubec odstranil.

To pokládá Masaryk za požadavek radikálnější a vyšší. Nestačí jen mravně kázat lásku k bližnímu, jest nutno dát do zákonů určité paragrafy.

I v poměru k socialismu jeví se celá povaha Masarykova: opravdová, pracovitá, neohrožená, celým životem stojící za to, co hlásá a co uznává za pravdu a spravedlnost.

Při tom prohlašuje Masaryk socialismus za čistě český a tvrdí, že není pravda, že byl vnesen z ciziny. Táboři nebyli cizáci, byli žáci Husovi a pokoušeli se o kommunismus a socialismus na náboženském podkladě. Nutno odčinit neblahé usnesení z r. 1487, kterým byl lid český pány českými poroben, takže se už práce národní účastnit nemohl.

Hluboké mravní přesvědčení vedlo Masaryka i k tomu, že pracoval i o mravní povznesení českého lidu. Hlásal vždy, že naše obrození se musí stát na mravním podkladě, a důsledně také ukazoval na mravní nedostatky naše.

Masaryk vytýkal, že se žije v mnohoženství a mnohomužství, a že tento život není vynucen přírodou, nýbrž poměry mravními, že mnohoženský žije již mládež v nedospělých letech, téměř děti, a označil přísné jednoženství a jednomužství za cíl všeho našeho pohlavního vývoje.

Teprve odstraněním dvojí morálky, mužské a ženské, dostaneme se k morálce vůbec. Horlivě mluvil proti prostituci a ukazoval na nebezpečí, které z ní mládeži a celému národu hrozí. První z našich politiků mluvil pro rovnost žen nejen hospodářskou a politickou, ale vůbec pro rovnost, rovnost mravní, mravní demokratism.

Brojí proti hospodářské spekulaci, která chce mít ženu jen kuchařkou a služkou a tvrdí, že žena i muž jsou postaveni na roveň rozumově i citově, a že má býti dána ženě volnost, aby i veřejně i politicky byla činnou. Horlí proti pijáctví, proti pivařům i proti kořalečníkům a tvrdí, že hospoda ruší život rodinný, a že alkoholismus obhrubuje a brutalisuje styky muže a ženy a degeneruje život duševní a porušuje celý život mravní. Politická, náboženská svoboda je nemožna tam, kde se pije, národ pijanů je národem otroků.

Naše celá politika byla hospodskou politikou, alkoholismus zdržoval pokrok a zdravý vývoj, udržoval ve starých názorech a předsudcích. Bez pití celý život je krásnější.

Tyto mravní zásady hlásal Masaryk všude, nejen ve svých spisech, na svých přednáškách, ale i na universitě studentům, svým posluchačům. Posluchačům jeho se otvíraly nové světy, nové obory myšlení. My jako studenti byli jsme zvyklí tomu, že ve škole, ani na universitě se nemluvilo o životě, který nás mimo

školní sine obklopoval, že škola nám vykládala pouze učené věci, ale nic z toho, čeho bychom denně, ve všedním životě mohli potřebovat, a proto bylo obecné překvapení z obsahu přednášek Masarykových. Překvapení u studentstva radostné, ale u byrokratů, vrchností církevních a světských plné starostí a úzkostí z nových myšlenek.

U nás rozumí se samo sebou, že z překvapení toho vyplynula denunciace.

Nejde však pouze o myšlenky Masarykovy, také osoba jeho upoutá každého, kdo ho pozná.

Masaryk je člověkem prostým, upřímným, dobrého srdce, beze lsti, bez pýchy, skromným.

Ta prostota jeho duše se pak jeví i v jeho spisech, v jeho práci a v jeho řečích. Překvapuje, jak umí jednoduše prostě posuzovat lidi i poměry, nalézti přiléhavá trefná slova, a jeho důvody a důkazy právě pro svoji nehledanost, samozřejmost účinkují mocně a přesvědčují.

Masaryk mluví vždy prostě, upřímně bez efektů, jeho úsudky jsou lidsky srdečné, zná dobře lidi, pronikne jim do duše, předmět o kterém mluví, vždy dokonale ovládá, a vše, co v jeho duši se zrodilo, umí prostodušně, jasně, nestrojeně a srozumitelně povědět, a odtud veliký účinek jeho řečí na posluchačstvo.

Vzpomeňme jeho kandidatury do říšské rady roku 1907. Mluvil profesor filosofie z české university a děl-

nici z valašských hor, drobný lid z valašských pasek mu porozuměl, pochopil ho, a zvolil ho za svého poslance proti zoufalému úsilí svého kněžstva.

Jeho praxe životní je pozoruhodna. Masaryk klade vždy a všude důraz na to, že nestačí jen mluvit, učit, psát, že nutno žít dle ideí hlásaných. Člověk, proti kterému tolik bylo útočeno, kterému tolik bylo křivděno, nezná msty, nezná nenávisti. Je neústupným a nesmiřitelným v hájení pravdy, ale nikdy se nenechá unést záští a nikdy z jeho slov nemluví nenávist.

Slyší-li útoky proti sobě, křivá tvrzení a obvinění, a těch bylo za léta jeho působení v Praze proneseno hodně a nejrůznějších druhů, má za svou povinnost své odpůrce poučit, nesnižuje jich, nemá záští proti nim, ale vyvrací jejich omyly.

Jen tak lze rozumět jeho zápasům volebním. Masaryk nikdy nebyl zvolen pohodlně, ani hladce, vždy musel o svůj mandát poslanecký tvrdě zápasit, a vždy se na něho odpůrci vrhali hrubě, zle a násilně. Žádný český politik nebyl tak násilně, tak hrubě ukřičen jako Masaryk, a žádný nestál tak bez ochrany proti svým odpůrcům, spoléhaje jen na sebe a na pravdu, kterou bránil, jako Masaryk.

Zejména při kandidatuře do zemského sněmu za Staré Město v Praze roku 1908 byly proti němu vzbouřeny nejhrubší pudy lidí neuvědomělých, zaslepených, ale Masaryk ani z toho boje malomyslně neuprchnul,

nýbrž snažil se vždy jen o to, aby vášnivou vřavu utišil, aby mohl mluvit. A jakmile dosáhl slova, i nejpříkřejší odpůrci jeho, kteří přišli schůzi zmařit, rozbit, poslouchali, stichli a vyslechli ho až do konce, jsouce poutáni jeho myšlenkami a klidnou, prostou opravdovostí, se kterou byly pronášeny.

Masaryk varuje před přílišným polemisováním s reakcí a tvrdí, že důležitější je positivní vzdělání. Ne říkat co theologie má nerozumného, ale ukazovat, co věda má správného, a pak theologie uschne, budou-li lidé míti positivní poznatky. Nemírnou a nevěcnou polemikou sesílí rakce. Obraťme se na sebe, abychom sebe a své děti za lepší lidi vychovali, buďme mravnější, obětivější, to je naším úkolem.

Častým jeho obratem je: učím se. Učí se od svých studentů posluchačů i když je zkouší, učí se od obchodníka, se kterým se setká, učí se od krajanů v Americe, ve Vídni, učí se od svých odpůrců, klerikálů.

V hájení pravdy jest Masaryk neústupný, a nezná kompromisu, dovolává se výroku Husova: »Od pravdy vzniká-li pohoršení, jistěji jest přestoupiti, aby vzniklo pohoršení, než pravdu opustit«, tu nejvíc se jeví jeho pevná odhodlanost, nebojácnost.

Když byl Masaryk obžalován ze zločinu rušení náboženství, přesvědčili jsme se, že obžaloba byla podána jen na nátlak hierarchie a šlechty, a to na veliký nátlak jejich, neboť důvody k žalobě byly slabé.

My, přátelé Masarykovi, měli jsme starost o jeho existenci, o jeho stáří, neboť nebyli jsme si jisti, zdali veliké a mocné vlivy nebudou působit také na neodvislost soudců. Těchto starostí však Masaryk neměl. Byl připraven i na to, že bude odsouzen, nevylučoval této možnosti, ale byl přece neústupný, pevný, a u soudu mluvil zejména vůči státnímu zástupci ne jako obžalovaný, ale jako žalobce. Pravdě, kterou bránil, byl ochoten přinésti každou oběť, a žádné oběti se nehrozil, žádná starost ho duševně nezkrušila.

Vnitřní nutnost hájit pravdu a pracovat pro ni, ho také přiměla k tomu, že v roce 1899 vystoupil proti antisemitské pověře o rituální vraždě.

Praví: »Nehájil jsem židů, ti jsou dovedni dost, aby se obhájili sami, ale hájil jsem křesťany před tou hroznou rituální pověrou, kterou jim pánové jako P. Jemelka vtloukají, aby je v té nevědomosti měli v područí.«

Nutno si vzpomenout na dobu, kdy M. proti této pověře vystoupil. Antisemitismus zachvátil všechnu veřejnost, nikdo neměl odvahy postavit se proti proudu antisemitskému, v Praze a po venkově byly židovské obchody vybíjeny a nebylo nikoho, kdo by napomenul k rozvaze. Všichni naši čeští liberálové byli zamlklí anebo sami se připojili ku proudu protižidovskému. Nikdo se neodvážil volat po zdravém rozumu.

Proti celému tomu proudu vrhnul se jediný Masaryk, a k tomu ho vedla pouze touha po pravdě, nutnost obrany proti pověře.

Popularita, pohodlí nebyly mu ničím tam, kde viděl, že je nutno pracovat pro pravdu a chránit lid před duševním zatemněním.

Odkud duševní statečnost Masarykova, odkud jeho nebojácnost, neústupnost a otevřenost, o které mluví životopisec jeho?

Mezi námi, syny národa, který přetrpěl protireformaci, který přestál zlé persekuce politické, který i hospodářsky musil vyrůstat opět od nejnižších a nejslabších vrstev, v jehož domácnosti do dnes je cítit plíseň od r. 1620, budil podiv a nepochopení zjev universitního profesora, který neohlíží se, aby mu jeho činnost politická nepoškodila kariéry, který nedbá pomluv a křivd, jež se na něho sypou, který se nesiará o svoji popularitu, ani o hmotnou škodu jemu hrozící.

Masaryka samého tak překvapovala naše ustrašenost, skrčenost, že se mu slova Čech a strach zdála synonymy.

Kde nalezl vnitřní sílu k tomu, aby všecky ty boje přestál, překonal a aby nezmalomyslněl? Pouhé vzdělání, pouhá učenost neposkytuje tolik duševní síly.

Pramenem duševní síly bylo Masarykovi náboženské přesvědčení jeho, a řekněme přímo: učení českobratrské ho tolik vnitřně posílilo.

V Husovi a Petru Chelčickém našel svou náboženskou osobitost, našel vzory duševní práce, poznal, že čeští bratři jsou mu blízko, blíže než ostatní, co oni myslí, chtějí, prožívají, že je on, on sám.

Právě čeští bratři kladli důraz ne na dogma, ale na život, a proto Masaryk žádá, abychom žili sobě, žili positivně beze strachu, bázně a ohledu, šli cestou svou vlastní, cestou svojí českou.

U nich k energii myšlenky přistoupila energie činu.

Jen reforma osob je Masarykovi reformací, a reformace česká byla obrozováním správy a praxe životní.

Masaryk cítí se závislým na jednotě českých bratří vůbec, třeba ho od nich dělí mezera tří století. Sebe a stoupence své pokládá za pokračovatele v jejich díle, za jejich následovníky.

Proto v »České otázce« a v »Janu Husovi« hlásá nutnost, abychom život národní navázali na českou reformaci, a když v roce 1900 zakládal svoji stranu politickou a rokovalo se o jejím jméně, pravil, že by mu nejmilejší bylo označení její jménem »Česká jednota bratrská«.

Masaryk jest naplněn duchem českých bratří, jest duševně s nimi sloučen, a jak žije a jak jedná, žije a jedná z vnitřní nutnosti, působí z vnitřní potřeby.

Toto prožití idejí českých bratří osvětluje nám nitro osobnosti Masarykovy a objasňuje, že nemohl jednat

jinak, než jednal. Z jeho života vane k nám dech ušlechtilý, o mravní řád a kázeň, o vzdělání ducha usilujících, a za své zásady svým životem stojících a trpících českých bratří.

Tím se nám ujasní, proč po r. 1415 bylo v Čechách lépe a jaké duchy probudil u nás Jan Hus. Byl-li celý národ tehdy proniknut myšlenkami, které u nás nyní vedou Masaryka, nemohlo být jinak, než že národ náš stál v čele světových dějin. Proto je nám i život jeho tak drahý, a vedle učení jeho bude vždy drahým odkazem, který Masaryk českému národu zanechá.

Život jeho je nám tím dražší, že ne vždy je dopřáno pracovníku politickému, neohroženému reformátoru, aby se dožil úspěchů své práce.

Havlíčka zadusila černá ruka reakce a klerikalismu v 35. roce jeho života a Palacký r. 1851 pro politický článek v Národních Novinách málem by se byl ocitnul před vojenským soudem, a proto na prosby své churavé choti v době od r. 1851—1860, tedy od 53. svého roku se politiky úplně stranil, a také v době od r. 1861 do r. 1876 stál v popředí politickém více dr. Rieger než Palacký.

Tím potěšitelnější jest, že Masaryk přestál dobu nejúpornějších bojů a že v plné mužné síle se dožil dnů našich, a nesehnutá jeho hlava nám dává naděje, že vykoná ještě mnoho práce potřebné pro lepší budoucnost našeho národa.

Masarykovi se vytýkalo také cizáctví, kosmopolitismus, hlásání beznárodnosti, svádění mládeže; odnímal prý mládeži ideály.

A přece není mezi námi nikoho, kdo by byl kladl větší důraz na vychování českého člověka, na vývoj ryzí české povahy, která by do víru světového přinesla své vlastní tóny, své vlastní myšlenky, na mravní obrození českého života, na vzdělání mládeže, a kdo by jí byl otvíral nové obory práce a myšlení, než činil Masaryk.

Cizáctví! Masaryk se narodil na moravském Slovensku, v kraji, kde stála i kolébka J. A. Komenského, studoval ve Strážnici, v Hustopeči, v Brně.

V době studií universitních pracoval v českém spolku akademickém ve Vídni, jehož byl i starostou, i v době, kdy byl docentem na vídeňské universitě, psal české práce vědecké a přednášel v českých spolcích, a od roku 1882 je mezi námi v Praze, účastně se celou duší všeho života českého.

Většinu života strávil Masaryk mezi námi v Praze, v proudu i ve rmutu českého života, celý jeho mužný věk leží před námi jako otevřená kniha, na mnohých stránkách těžkým utrpěním a křivdami popsaná.

Kde je tu cizáctví?

Masaryk přinesl k nám znalost světových literatur, střízlivý názor na náš život národní ovládaný malicherností, bystré pozorování a mysl prostou předsudků a

autoritářství, usiloval o nápravu, kácel modly, bojoval proti nepravdě, přetvářce, prázdnému vlastenčení, ale ukazoval nám, kdy národ náš stál v čele duševního pokroku světového, učil nás uctívat velké muže naší minulosti, naší reformace a našeho obrození, a kromě Palackého nenajdete v české literatuře hlubšího, vroucnějšího prostudování a promyšlení českých dějin než u Masaryka. Práci svoji konal přes všechny úskrky, pronásledování, podezřívání a křivdy.

Lze si pomyslit práci vlastenečtější? Je možno, aby práce taková byla konána bez nejhlubší lásky k národu?

K vyvrácení pomluv bylo nutno vytisknout a rozdat i křestní list Masarykův, – jičínští přátelé jeho ještě r. 1905 ku přednášce jeho o národnostní filosofii musili připojit životopis Masarykův, aby čelili nepravdám z nevědomosti a ze zlomyslnosti o něm šířeným, a četné noviny české dlouho měly hrůzu z pouhého jména jeho, potlačujíce je a vyhýbajíce se mu.

Přes to však výsledky práce Masarykovy byly vždy znatelny v celém národním životě našem, neboť myšlenky jeho pronikaly do vrstev stále širších a stávaly se stále obecnějším duševním majetkem lidu našeho.

I největší odpůrci Masarykovi, političtí, církevní a jiní byli pod vlivem jeho myšlenek.

I z řečí nejradikálnějších politiků a nejtemnějších klerikálů, nejpohodlnějších prospěchářů ozývala se vám

slova a myšlenky, které do národního života našeho vnesl Masaryk, a jež si vynutily uznání i u jeho odpůrců.

Ideje jeho těžko si razily cestu, a byl jen malý hlouček jeho stopenců, kteří mu porozuměli a kteří při něm věrně stáli. Žádná hluboká myšlenka, žádná pravda nevítězí ihned, musí se probojovat kulturně nižším prostředím, ve kterém se zrodila, a musí si vynutit přístup do duší lidských. Takový osud, takové boje měli všichni velcí duchové, a stejný osud stihal i Masaryka.

V sedmém desítiletí.

Práce, kterou Masaryk vykonal do konce svého roku šedesátého, jest ohromná, vzbuzuje úžas svým rozsahem, hloubkou a vážností. Ale ani v sedmém desítiletí svého věku neodpočinul, nezemdlel. V letech, kdy jiní hledají odpočinek, Masaryk vyhledává nové práce, nové úkoly, a jakoby nyní teprve síla jeho dozrávala, podniká práce olbřímí.

V roce 1911 znova podnikl zápas o svůj poslanecký mandát ve skupině valašských měst na Moravě. Uprostřed volebního ruchu byl postižen krční nemocí, a lékaři ho vyslali k pobytu na jih. Odejel s dcerou dr. Alicí Masarykovou do Italie a strávil tam, zejména na ostrově Capri, několik týdnů. Stýkal se tam často s ruským spisovatelem Gorkým. Byv pak poslancem zvolen, vykonával práci poslaneckou velmi horlivě a svědomitě. Obdiv vzbuzovalo jeho vystoupení v delegacích rakouských proti zahraničnímu ministru rakouskému baronu Aehrenthalovi a proti rakouské politice

v době annexe Bosny a Hercegoviny. Ze svého demokratického stanoviska už v řeči z 8. listopadu 1910 pro právní platnost annexe požadoval formální svolení bosenského a hercegovského lidu, resp. jeho zástupců, a s hlediska konstitučního vytýkal, že jednostranná annexe byla pochybena. O diplomacii pravil, že celá, nejen rakouská, je zastaralá, přežilá svým aristokratismem a jeho tajnůstkářstvím, diplomatickým augurstvím a formalistikou. Musí i zde nastat demokratisace, veřejnost, odkrytost, vzdělání, práce.

Obviňoval rakouskou diplomacii, že proti Srbsku štvala, a zejména že se štvaní vedlo soustavně záhřebským procesem, a v rakouském zbrojení viděl důkaz, že Rakousko-Uhersko chtělo jít proti Srbsku.

Všeobecné vzrušení způsobilo obvinění, které Masaryk v delegacích vyslovil, že falsifikáty listin, na kterých spočívala persekuce Srbů, pocházely od c. a k. vyslanectva v Bělehradě. Tvrdil, že Veliké Rakousko mohlo být utvořeno jen sebráním, spojením všech sil, positivním podporováním vývoje všech národů, že by nemohlo být jen německé a maďarské, a chtěl, aby balkánský problém nebyl řešen vojskem a válkou, extensivní politikou výbojnou, nýbrž intensivním výbojem kulturním.

»K tomu je potřeba docela jiné politiky na venek a uvnitř, než se dělá. Odkud chce Aehrenthal vzít silné, energické pionýry k tomuto kulturnímu výboji, když

se doma nevzdělávají? V Rakousku se podporuje nepodnikavost, podporuje se slabost, ale ke kolonisaci je třeba lidí silných, podnikavých, svobodných, lidí, kteří si v cizině dovedou pomoci, neboť na Balkáně nemají policii, po které doma naši lidé tak rádi volají, musí si pomoci sami. To je tajemství, proč Anglie, Amerika, teď i Francie, také již Německo a Italie v cizině se obchodně a kulturně zachycují; naproti tomu historie kolonisace španělské, portugalské, dříve i francouzské nás poučují, že pouhý výboj vojenský nestačí. Dreadnaughty a kanony Rakousko velikým neudělají!«

Dějiny posledních let potvrzují, jak správně posuzoval Masaryk zahraniční politiku rakouskou.

Věci srbské a chorvátské zaujaly Masaryka i v roce 1911 a 1912, a konal mnoho cest do Záhřeba, do Bělehradu, do Terstu, kdež měl styky se Srby a Chorváty, kteří mu dodávali informace.

Svoje delegační řeči vydal pak roku 1911 v brožurce, a kromě toho vydal německou knížku: »Vasić-Forgách-Aehrenthal. Einiges Material zur Charakteristik unserer Diplomatie. Mit 5 Faksimile (Něco materiálu k charakteristice naší diplomacie, s 5 snímky).«

Zápas jeho proti bar. Aehrenthalovi byl veden nerovnými silami. Zahraniční ministr rakouský mohl pro sebe užít všech mocných prostředků říšské diplomacie, bohatých fondů státních, rozvětveného zpravodajství vyslanectev, kdežto Masaryk byl odkázán jen

na soukromé informace, které si těžko a ze skrovných prostředků svých opatřoval. Ale poznání, že rakouská diplomacie páše krutou křivdu proti slovanskému bratru, že opět chce zneužít své moci k oklamání světa, dodávala mu síly v tomto velikém zápase a nutila ho k vytrvalosti.

Pravda, které se ujal, i tentokráte zvítězila. Masaryk pak napsal: »Záhřebský proces, vídeňský proces Friedjungův a proces bělehradský proti Vasićovi tvoří souvislý organický celek toho budapeštského a vídeňského protislovanského intrikánství, jímž rozhodující vídeňští kruhové a evropská politická veřejnost měla být klamána a ve svém klamu udržena. Jsem šťasten, že se mi podařilo toto intrikánství usvědčit a tím přispět k tomu, aby také v politice zavládla věcnost a pravdivost.«

Srbové i Charváti si vážili této práce, kterou Masaryk pro ně vykonal, uznali ji a uznávají ji dosud. Proto na ulicích záhřebských 22. října 1918, když prohlášena byla neodvislost jihoslovanského státu, lid provolával slávu Wilsonovi, Pašićovi, Trumbićovi, a také Masarykovi.

6. ledna 1913 konal se v Praze sjezd důvěrníků české strany pokrokové, a na něm mluvil Masaryk o zahraniční politice: »Mé zasáhnutí v delegacích i mimo delegace ve veřejnosti, žurnalisticky i v Bělehradě lze velmi jednoduše vysvětlit. Odpovídá mým názorům hu-

manistickým, jsem důsledně *pro mír*. Obával jsem se a obávám *evropské konflagrace*. Nikoli z nějaké sentimentality — litoval bych ovšem životů a ostatních ztrát — ale politicky mluveno: jsme připraveni pro situaci evropské konflagrace? Ať by byl výsledek takový nebo onaký?« Dále pak pravil: »My všichni chceme rovnost a rovnoprávnost, všichni chceme svobodu v Rakousku, a potom nebudeme mít příčiny, abychom do dozírné doby chtěli z Rakouska ven, ale když nebude svobody v Rakousku, to říkají nejrakouštější lidé v parlamentě, svobodnější cizina bude působit přitažlivě ať již tu nebo tam. Pro nás Čechy je posice vždy těžká. My jsme ve střední Evropě, ve staré Germanii, pro nás jsou zvláštní úkoly. My Čechové nemůžeme jíti srbskou methodou, nýbrž svou, českou. My máme svůj problém, ale od Srbů máme se učit: Být věrni své národní ideji, to přivodí vítězství. Při lásce a sympatii k vítězům a právě proto nebudeme zapomínat na praktické poměry. Máme průmyslové české země, můžeme v mnohém uplatňovat své zájmy, když vidíme, jak Německo okupuje balkánské trhy transitem přes Rakousko a z Hamburku oklikou až přes Gibraltar; okupovalo už skoro tolik, jako má Rakousko. Bulhaři a Srbové rádi s námi navážou styky, ale zboží musí být slušné a český člověk jim je musí přivésti, tomu se naše kruhy obchodní, kapitalistické, bankovní a průmyslové musejí od říšských Němců učit. Inteligentních agentů potřebujeme, musíme

přijít zboží ukázat. Tu neplatí jen láska a sympatie, tu se kupuje a prodává. Přál bych si, aby naši nadšenci uměli stejně nadšeně prodávat a konkurovat, když naše vládní strany si vedly tak polovičatě v těchto věcech: mluvily nadšeně pro Jihoslovany, a hlasovaly, třeba ne nadšeně, proti nim, čímž konec konců nezískaly důvěry ani doma a u Slovanů, ani ve Vídni. Ta polovičatost se v české politice stále jeví a nejvíc poškozuje.«

V těchto slovech Masarykových jsou zajisté i pokyny a směrnice pro příští naše politické a hospodářské styky s Jihoslovany i s ostatními Slovany.

Roku 1913 vydal Masaryk své největší literární dílo, spis: Rusko a Evropa, studií o duchovních proudech v Rusku, sociologické skizzy k ruské filosofii dějin a náboženství. Spis vyšel česky u Jana Laichtera, a německy u E. Diederichsa v Jeně. Česky vyšel dosud jen prvý díl, poněvadž censura další jeho vydávání r. 1914 přerušila. Německého vydání vyšly dva svazky, prvý o 388 a druhý o 533 stranách. Díl prvý obsahuje skizzy o ruské filosofii dějin a náboženství, díl druhý předvádí jednotlivé revolucionáře počínaje Bakuninem až po Krapotkina, líčí dějiny marxismu v Rusku, zabývá se otázkou náboženskou, zejména bojem demokracie proti theokracii. V rukopise připraven je ještě třetí díl věnovaný Dostojevskému, a jeho významu pro literaturu ruskou a evropskou. Pro válku nebylo možno tento třetí díl vydat. Masaryk pracoval o tomto spise

řadu let s velikou láskou a pečlivě. Pro tuto práci udržoval mnoho styků s Ruskem, několikrát tam cestoval, mnoho se stýkal s prof. Miljukovem, se spisovatelem Gorkým, dopisoval do ruských časopisů a velmi pilně sledoval ruskou literaturu i ruské časopisy a tím si nasbíral množství vědomostí o Rusku a znalostí, kterých ve válce politicky mohl užít pro věc českou. Vědecká kritika ocenila spis Masarykův velmi příznivě a spis patří literatuře světové, která si ho velmi váží. Zdá se, že byl spis tento habilitační prací Masarykovou, když byl v roce 1915 jmenován profesorem na universitě londýnské.

Po ruské revoluci projevil Masaryk mínění, že z úsudků ve spise tom projevených nemusí ničeho odvolat ani měnit, neboť převrat ruský ho nepřekvapil, nýbrž jen potvrdil mínění, která o Rusku ve spise svém projevil.

Ve druhé polovici roku 1913 konaly se doplňovací volby do sboru obecních starších v Praze, a jako vždy obrátily i tentokráte pozornost na obecní správu pražskou.

Masaryk nesl těžce nepořádky, protekce, ledabylost a kořistnictví, které se ve správě města Prahy jevily, a viděl v nich nebezpečný příznak pro budoucnost národní. Ptával se, jak chceme zařídit a udržet samostatný český stát, když neumíme hospodařit tam, kde aspoň kus samosprávy už po léta máme. K udržení sa-

mostatnosti jest potřebí poctivých, obětavých, pracovitých lidí. Účastnil se ochotně schůzí volebních, řečnil na nich, žádal nápravu ve správě obce pražské a tam vyřknul heslo pro veřejnou práci pokrokového člověka: »nebát se a nekrást.« Na volební schůzi takové pronesl obvinění, že na pražské radnici jest asi 10 zlodějů, které je nutno odstranit. Z tohoto výroku vzešlo pak trestní řízení pro uražení na cti, v němž jako žalobcové vystupovali členové sboru obecních starších v Praze (nikoli všichni). Právě když mělo dojít ku provádění důkazu pravdy, který vedl JUDr. Václav Bouček, nastala válka a řízení trestní zaniklo. K nápravě na pražské radnici však dojde, správa její bude očištěna od starých nešvarů a ozdravěna, a kus zásluhy o to má také Masaryk.

V březnu 1914 propukla tak zvaná afera dra Švihy. Poslanec dr. Švihа byl Národními Listy obviněn, že je ve službách policie, že z poslaneckého klubu národně-sociálního informoval policii pod pseudonymem Wiener, a že za to dostával pravidelný měsíční plat 800 K. Z obvinění tohoto vzešla novinářská polemika, a v té vystoupil Masaryk 20. května 1914 článkem v denníku »Čase«, ve kterém tvrdil, že dr. Švihа policejním konfidentem nebyl, žádných peněz neobdržel, a že pod jménem Wiener se skrýval jiný policejní důvěrník. Chování dra Švihy však i Masaryk uznával za nepřípustné a žádal, aby z veřejného života ustoupil.

Další rozvinutí a vyřízení této aféry bylo pak zamezeno udalostmi světovými, které v červnu 1914 nastaly.

Válka v srpnu 1914 zastavila všecek život politický a kulturní a mysli byly zaujaty jen zprávami z bojišť. Masaryk docházel denně do redakce deníku »Času« a tam četl noviny, zejména cizozemské, pokud ještě docházely, a sledoval vývoj války velmi pozorně. Zasáhnutí Anglie utvrdilo ho v přesvědčení, že válka skončí příznivě pro trojdohodu.

Toto přesvědčení jevilo se pak ve způsobu, jakým psal »Čas« o válce, a jak utvrzoval a posiloval své čtenáře v nadějích na výsledek války pro český národ šťastný.

Tomu bylo v české veřejnosti brzy porozuměno, »Čas« se stal hledaným a oblíbeným listem, byl však 26. srpna 1915 policií zastaven.

O poměrech válčících stran napsal pak článek do revue Naše Doba. Počátečné neúspěchy francouzského a ruského vojska ho sice znepokojovaly, ale nezviklaly v něm pevné víry, že tehdejší trojdohoda zvítězí. Víru tu zakládal Masaryk na své znalosti poměrů světových a zkušenostech, kterých nabyl nedávnou činností v politice zahraniční. Snažil se opatřit si všemi způsoby bezpečné informace o tom, jak asi válka a poměry na bojištích dále se budou vyvíjet. Proto v září 1914 užil vhodné příležitosti, aby se dostal do ciziny. Vyprovázel svoji švagrovou, jež odjížděla do Ameriky a dojel s ní

do Holandska. Tam pobyl několik dní a setkal se s osobami, které mu daly velmi důležité zprávy. Na zpáteční cestě pak se zastavil v Berlíně, kdež opět vyhledal několik politiků, kteří se zabývali rakouskými věcmi a snažil se informovati se u nich o tom, zdali a jaké reformy v poměrech ústavních a v postavení rakouských národů by nastaly, kdyby centrální mocnosti ve válce zvítězily. Z téže příčiny dojel pak i několikráte do Vídně, kdež vyjednával s německými politiky rakouskými a opatřoval si informace o pravděpodobném dalším vývoji války.

Ze všech zpráv, které takto získal, poznal, že jest nutno, aby se vydal do ciziny pokusit se o to, zdali by pro českou otázku bylo možno získat tolik zájmu ve světě, aby výsledek války také nám přinesl osvobození nebo aspoň zmírnění dosavadní poroby. Masaryk poznal, že tento jeho úkol jest nade vše těžký a má-li práce jeho míti úspěch, že je nutno, aby český národ také zbraněmi zasáhl do válečného zápasu. Způsobu tohoto zasáhnutí zbraněmi ovšem nemohl tehdy ještě určit, ale pokládal branné vystoupení české za naprostou nutnost. S těmito myšlenkami odjel Masaryk v prosinci 1914 do Italie, kdež se ještě nějakou dobu léčil z krčního neduhu. Za pobytu svého zejména v Římě však mnoho se stýkal s politiky italskými, chorvatskými a srbskými, se kterými už z dřívějších let ho spojovalo důvěrné přátelství. V lednu 1915 pak odejel z Italie

do Švýcar a snažil se ještě zvědět, zdali by se mohl vrátit do Čech, aby své přátele o poměrech světových informoval. Přesvědčil se však, že tehdejší vyslanec rakouský v Římě hrabě Forgách nepříznivě posuzoval jeho styky s Jihoslovany v Italii, že o jeho práci referoval do Vídně jako o agitaci státu nepřátelské, a že proto mu hrozilo zatčení, jakmile by byl překročil rakouské hranice. Nevrátil se proto už do Rakouska, nýbrž zůstal ve Švýcarsku a rozvinul tam už veřejně činnost přátelskou trojdohodě. O činnosti té zvídali jsme v Čechách tehdy jen velmi málo a poněkud podrobnější obraz její přinesl obžalovací spis, který podal c. a k. vojenský zástupce velitelstva vídeňského v roce 1915 na bývalé redaktory Času Cyrila Duška a Jana Hájka, pak Aloisii Linhartovou, dra Frant. Soukupa, Bohumila Marše, Václava Oliče a Annu Benešovou pro zločin velezrady.

Dvě třetiny obžalovacího spisu byly věnovány životopisu prof. Masaryka, jeho spisovatelské, učitelské a politické činnosti a konečně líčena byla zahraniční činnost Masarykova, jeho řeči mluvené ve Švýcarsku proti Rakousku, zejména při oslavách Husových, organisování zahraničních Čechů ve Švýcarsku, ve Francii a v Anglii, ustavení České Národní rady v Paříži a styky s Jihoslovany, jakož i vydávání časopisu La nation tchèque v Paříži a Česko-slovenské Samostatnosti

ve Švýcarsku. Později korespondenční kancelář rakouská přinášela o práci Masarykově za hranicemi časté zprávy, ovšem zkroucené a tendenčně upravené, ale čeští čtenáři jim rozuměli a dychtivě chytali každé slovo o práci Masarykově za hranicemi. Podrobné líčení činnosti té není dnes ještě možno a nutno vyčkat až se nám dostane podrobných zpráv jednak od Masaryka samého, jednak od jeho spolupracovníků. Rakouská vláda ulevovala si tím, že dávala psát svými žurnalisty proti Masarykovi prudké útoky do vládních listů a nutila pak také české časopisy, aby tyto pomluvy otiskovaly. 25. března 1916 přinesly úřední Pražské Noviny článek nadepsaný »V cizích službách«, mluví se v něm o Masarykovi, Dürichovi, malíři Kupkovi, Čermákovi a Fischerovi, a praví se pak: »Frásovitými manifesty, jež beze vší logiky prohlašují nejzmatenější věci, vykládá se úplně nezasvěcené cizině, že český národ si nepřeje nic jiného úsilovněji než vítězství čtyřdohody. Pisatelé těchto lživých manifestů mají i tolik drzosti, že tvrdí, že příslušníci českého národa v nynější světové válce alespoň se snažili vykonati povinnost svou oproti civilisaci (?), a že svým pasivním odporem Rakousko desorganisovali, že Rakousko — tak lžou dále — přestalo existovati.« Článek pak končí slovy: »Ještě v čas byly rejdy jejich odkryty a dříve nežli živlové ti mohli příliš mnoho zla napáchati, byli odhaleni. Pan Masaryk a soudruzi pozbyli navždy práva zváti se syny českého

národa. Strojili svému národu úklady, avšak nebezpečí, na štěstí, bylo odvráceno. S Masarykem a jinými agenty čtyřdohody nemá a nemůže míti český národ ničeho společného.« 9. dubna 1916 přinesly pak české časopisy z nařízení policie článek nadepsaný »Čechové v Americe proti Masarykovým agentům«, kterýž končí: »Český národ v Čechách ohrazuje se právě tak, jako jeho bratří v Americe energicky proti jednání zrádců a volá na tato koupená individua: »Ruce pryč! neposkvrňujte svýma zločinnýma rukama našich nejsvětějších citů a zájmů!« Články tyto potvrzují jen starou pravdu, že vláda rakouská a její žurnalistika nikdy neměly nároku na politický důmysl. K nim se důstojně řadí jen výrok zahraničního ministra hr. Czernina o bídném a ubohém Masarykovi. Později pronikly do Čech zprávy, že Masaryk utvořil české legie ze zajatců českých v Rusku a z dobrovolníků zejména amerických Čechů ve Francii, a že vojska ta udatně bojují. V této formě tedy provedl Masaryk svůj poznatek, že jest nutno, aby český národ zbraněmi zasáhl do válečného zápasu proti ústředním mocnostem.

Sestavení a udržení českého vojska jistě bylo úkolem nikoli snadným, a víme už nyní, že i mezi samými Čechy v Rusku byli četní odpůrci českých legií, a že byly chvíle, kdy se zdálo, že krev českých lidí v Rusku byla obětována marně. Masaryk prožil jistě v takových dobách těžké chvíle duševních zápasů, ale

ohromností jeho podnikání a odpovědností rostla i jeho duševní síla. V celém životě jeho jest vidět, že čím větší a těžší byl úkol, před kterým stál, tím výše a mocněji se vzepiala síla jeho ducha, tak jakoby byla vydražďována ohromností nových úkolů k nejvyššímu napětí. Zprávy z Ruska zejména vypravují, jak mocně působil Masaryk na ducha českých vojáků, takže mezi nimi, zejména mezi mužstvem a důstojnictvem nastal poměr nikoli vojenské subordinace, nýbrž srdečného bratrství, že Čechoslováci neznali vojenských prostopášností, ale za to se vzdělávali, četli, debatovali a založili svůj život na podkladě přísně mravním. Takové vojsko ovšem si pak získalo úcty a vážnosti celého světa a dosáhlo ohromných úspěchů, které vzbuzovaly úžas, zejména kdy vojsko československé přes poměrnou nevelkost svých sil ovládlo vojensky Sibiř, mělo vliv na vývoj věcí v Rusku a přispělo podstatně k některým vítězstvím ve Francii.

Pouze Rakousko se chovalo k Čechoslovákům jinak a věšelo je potupně, i když byli státy čtyřdohodovými uznáni za samostatnou válčící moc.

Na podzim 1917 vyzvalo presidium poslanecké sněmovny vídeňské Masaryka, aby se vrátil a vykonával svůj poslanecký mandát, a když lákavého vyzvání toho neuposlechl, byl mandátu poslaneckého zbaven.

Jako kdysi Komenský objížděl i Masaryk cizí státy a vyjednával za český národ se státníky francouzskými,

anglickými, americkými, italskými a ruskými, při čemž mu pomáhala jeho znamenitá znalost cizích jazyků a veliké vzdělání politické. Jako veliký učitel národů ve století sedmnáctém, tak i za nynější války český učitel objížděl vlády evropské, aby je získal pro osvobození českého národa. A také tentokráte to byl muž nikoli urozený, nýbrž odkázaný pouze na sílu svého ducha a na svůj důmysl, na moc práva a spravedlnosti, kterých se pro svůj národ domáhal. Masaryk, rodilý moravský Slovák, znal význam Slovenska pro český národ, a proto hned od počátku vyslovoval požadavek po připojení Slovenska k zemím českým.

Podporou mu v tom byl znatel Slovenska anglický spisovatel Scotus Viator.

Za správný pokládáme úsudek, že jen muž tak vzdělaný, opravdový a hluboký, jako Masaryk mohl nabýti vlivu na cizí státníky, zejména na Wilsona, který býval universitním profesorem, a jest významným učencem, a že jen veliké vzdělání Masarykovo umožnilo, aby porozuměl myšlenkám cizích státníků a oni jemu. Komenský nevrátil se do své vlasti, a proti českým exulantům, kteří se švédským vojskem 1648 vpadli do Prahy, postavili se s Jesuity už také čeští studenti a část českého lidu. Masaryk je o to šťastnější, že vrátí se do středu šťastného a svobodného národa, o jehož osvobození si získal nehynoucích zásluh, a že bude jasně vítán vděčným lidem českým.

Úkol jeho ovšem není ještě ukončen. Národ československý potřebuje ještě jeho práce, jeho hlavy a jeho rukou k zabezpečení svého vývoje a pro upravení státní domácnosti své. Masaryk je nyní v 69. roce svého věku. Při své šedesátce říkával žertem svým přátelům, že doufá, že bude svět pokoušet asi do 75. roku svého. Kéž by se tato jeho předpověď splnila a život jeho i přes tuto číslici ještě prodloužil. Jeho rodiče oba dosáhli věku přes 80 let. Kolik veliké práce pro blaho a šťastnou budoucnost svého národa ještě vykoná, bude-li mu popřáno ještě dlouhého života, jak všichni upřímně toužíme! Úspěchy jeho práce budou sklízeti generace příští a život jeho bude pramenem štěstí celého národa československého na mnohé věky. Jméno Masarykovo je z největších jmen českých dějin.

Doslov.

Spisek tento byl upraven, aby stručně informoval o osobě prof. Masaryka v době, kdy ohromná práce jeho za hranicemi vykonaná, ho učinila všemu lidu československému mužem předrahým.

Pro životopis jsem užil některých dat z knížky dra Herbena: T. G. Masaryk, vydané r. 1910, z časopisu Neděle čís. 13.—16. z r. 1910 a z Památníku vydaného k šedesátým narozeninám T. G. Masaryka r. 1910. Odstavec o Masarykově práci do r. 1910 jest upraven dle mé řeči na Žofíně ze 6. března 1910.

Jan Vondráček: **Poesie Petra Bezruče.**

Monografie, jež všestranně se obírá svérázným a grandiosním dílem chmurného barda slezského. Neobmezuje se na dílo, nýbrž případně je vkládá do rámce prostředí místního, sociálního i literárního. K tomu přidružují se řádky osobní, a v nich poprvé obšírněji se pojednává o životě Bezručově.

Cena 3 K, na venek 3·20 K i s drahotní přirážkou a poštovným.

Jaroslav Kvapil: **Básně.** Definitivní vydání.

Chef činohry Národního divadla podává tu soubor celého svého lyrického díla. Je to konečné zformování jednotlivých knih v cykly a definitivní redakce básnického textu. Je to zároveň jeho rozloučení s lyrikou. Kniha je věnována památce choti autorovy, nezapomenutelné paní Hany Kvapilové, jíž byly od r. 1900 skoro všechny jeho básně psány.

Cena 4·75 K, na venek 5 K i s drahotní přirážkou a poštovným.

Josef Aleš: **Obrazy horské zimní krásy.** Črty, líčení a zkušenosti. Se 48 původními illustracemi z Krkonoš, Šumavy a Ještědu.

Nadšený ctitel hor líčí zimu v Krkonoších, na Ještědu a Šumavě od října do velikonoc, ale ani na jaro a letní měsíce nezapomíná. Zimní turista, lyžař, sáňkář s radostí se bude probírat Alšovou knihou, jež mu oživuje radostné chvíle prožité na horách a připovídá nové požitky.

Cena 7 K, na venek 8 K i s drahotní přirážkou a poštovným.

Karel Horký: **V tomto slzavém údolí.** Povídky.

Knížka je sbírkou sedmi náladových povídek: Milionář, Chorál, U samočinného čerpadla, Ruka, Bezejmenná, Marko Polo, V tomto slzavém údolí. Autor opouští tu žurnalistický způsob práce jako stupeň, nad nějž se povznáší schopností umělce.

Cena 2·25 K, na venek 2·45 K i s drah. přirážkou a poštovným.

Na skladě má každé větší knihkupectví a

nakladatel GUSTAV DUBSKY v Praze IV.,

Kounicova 254.

K objednávce račte připojiti příslušný obnos.

Malebné pohledy na Prahu. Nejkrásnější partie Prahy. Album 20 akvarellů od *Ferdinanda Engelmüllera.*

Úprava leporello v plátěných deskách.

Cena 8·50 K, na venek 9·50 K i s drahotní přirážkou a poštovným.

Em. Rádl: **Úvahy vědecké a filosofické.**

Obsah: Konec darwinismu. Bohuslav Raýman. Vědecká kritika. Minulost a budoucnost české vědy přírodní. Blainville a Lamarck. Masaryk a Nietzsche. Pokrokové a konservativní živly v dějinách vědy. Filosofický realism.

Cena 2·50 K, na venek 2·70 K i s drahotní přirážkou a poštovným.

Kvedrová: **Vlada a Marja.**

Kniha plná dětského humoru, kniha o matce a dětech. Matka tu je kamarádkou svých dětí, ne bytosti nad nimi.

Cena 2·50 K, na venek 2·70 K i s drahotní přirážkou a poštovným.

Cirikov: **Židé.**

Úchvatný obraz ze života ruských židů. Pogrom, tak často líčený v novinách, je zde básnikem v celé své hrůze postaven před zraky čtenářovy.

Cena 2·50 K, na venek 2·70 K i s drahotní přirážkou a poštovným.

Marie Majerová: **Panenství.** Historie děvčete.

Hrdinka románku uprostřed vší sprostoty a oplzlosti nedovede dát se jinému, nežli snad jednou tomu, koho miluje. Mohla by svému nemocnému Jimešovi zachrániti život, kdyby chlípnému radovi posloužila za dukáty svým tělem. Šla se podívat na »kleslé panny« — ale sama není s to. Mohla by být zaopatřenou paní se vším komfortem. Ale nemůže, sešílí a zemře, když se o to pokusí.

Cena 2 K, na venek 2·20 K i s drahotní přirážkou a poštovným.

Na skladě má každé větší knihkupectví a

nakladatel **GUSTAV DUBSKY** v Praze IV.,
Kounicova 254.

K objednávce račte připojiti příslušný obnos.

Současně vyšlo:

Názory T. G. Masaryka.

Napsal Dr. Evžen Štern.

Spisek podává synthetický přehled Masarykových názorů o náboženství, realismu, humanitě, politice, mravnosti, literatuře; otázce ženské atd. Není to však jen suchý přehled katechismový názory Masarykovy jsou tu vyloženy sice zhuštěně, ale velmi jasně, v logickém učlánkování a zdůvodnění a zároveň tak poutavě, jak je mohl podati jen autor, kterému nejsou tyto názory jen předmětem theoretického zájmu, ale který je zároveň procítil a prožil.

Cena 3·50 K, na venek 3·60 K i s drah. přirážkou a poštovným.

Chystáme postupně všecky knihy feuilletonů Macharových. Právě se tisknou:

Kriminál. Zastavením Nár. Listů neukončen, teprve teď se dostane úplný, i s místy censurou vybílenými, do rukou čtenářstva.

Cena 10 K, na venek 10·62 K i s drah. přirážkou a poštovným.

Pod sluncem italským. Kniha dávno chystaná, nemohla pod tlakem válečné censury býti vydána. Kdo četl »Řím«, nedočkavě sáhne po této knize.

Nemocnice. Druhé vydání.

Veršem i prosou. Druhé vydání.

Na skladě budou míti všechna knihkupectví a

nakladatel **GUSTAV DUBSKÝ** v Praze IV.,

Kounicova 254.

GUSTAV DUBSKÝ, majitel nakladatelství GROSMAN a SVOBODA
v Praze IV., Kounicova 254.

Fr. Chudoba: WORDSWORTH. Pokus o třídění.
Za 3·24 K, na venek 3·58 K i s drah. přirážkou a poštovným.

F. V. Krejčí: KAREL HYNEK MACHA. Kniha o českém básníku. S portrétem Máchovým, 3 obrazy, titulní kresbou a obálkou od Maxe Švabinského.
Za 3·36 K, na venek 3·70 K i s drah. přirážkou a poštovným.
Váz. za 8·16 K, na venek 9·36 K i s drah. přir. a poštovným.
Vydání s portrétem v heliogravuře v celokožené vazbě za 33·60 K, na venek 36 K i s drahotní přirážkou a poštovným.

Ch. Morice: O MODERNÍCH PODMÍNKÁCH KRÁSY. Úvahy z ethiky a sociologie umělecké.
Za 2·40 K, na venek 2·70 i s drahotní přirážkou a poštovným.

Jan Vondráček: POESIE PETRA BEZRUČE.
Za 2·88 K, na venek 3·20 K i s drah. přirážkou a poštovným.

Jaroslav Vrchlický: O KNIHÁCH A LIDECH. Literární studie.
Za 2·88 K, na venek 3·20 K i s drah. přirážkou a poštovným.

A. E. Wrangel: Vzpomínky na F. M. Dostojevského na Sibiři.
Za 2·40 K, na venek 2·70 K i s drah. přirážkou a poštovným.

K. Englmüller: HANA KVAPILOVÁ. S portrétem od Maxe Švabinského.
Za 1·20 K, na venek 1·35 K i s drah. přirážkou a poštovným.

Jar. Horáček: ZVRÁCENÉ POMĚRY V MĚSTSKÉM DIVADLE VINOHRADSKÉM.
Za 24 h, na venek 30 h i s drah. přirážkou a poštovným.

NÁRODNÍ DIVADLO A ČESKÉ DRAMA.
Za 36 h, na venek 44 h i s drah. přirážkou a poštovným.

V. a J. Hornové: ČESKÁ ZPĚVOHRA. S historickým úvodem Zd. Nejedlého, životopisy a podobiznami všech skladatelů českých a obsahy jich zpěvoher.
Váz. za 5·76 K, na venek 7 K i s drah. přirážkou a poštovným.

O. Hostinský: ČESKÁ HUDBA 1864—1904.
Za 48 h, na venek 55 h i s drah. přirážkou a poštovným.

Ant. Šebestík: SLOVNÍČEK NÁZVŮ HUDEBNÍCH.
Za 36 h, na venek 44 h i s drah. přirážkou a poštovným.

K objednávce račte připojiti příslušný obnos.

EDVARD LESCHINGER, PRAH.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

DB
217
M3V45

Vesely, Frantisek
Masaryk, jeho zivot
a dilo